

Bács-Kiskun édes Meseföldje szélesre tárja kapuját

Szerencsés felnőtt, akinek vannak mesés gyermekkori emlékei. Nekem egy piros olvasólámpa tompa fényében, a megvetett ág oltalmában édesanyám hangján keltek életre az első csodás történetek tündérekről, sárkányokról, királyfikről. Emlékszem arra a kíváncsisággal teli öröme, amelyet a történet folytatása előtt éreztem, és arra is, amikor ezt felfedeztem a mesére váró gyermekeim szemében.

Bebocsáttatni a mesék titokzatos, gyönyörű világba kivételes alkalom. Örömnép. Varázslat. Mert itt bármi megtörténhet: császár lehet a szegény legényből, királylány az árva lányból, paripa a gebéből, a jó mindig elnyeri méltó jutalmát, és a rossz megkapja megérdemelt büntetését. A mesék világában szerzett jártasság segít eligazodni a gyermekek világában, és felvértez a felnőttkor kihívásaira. Erőssé tesz és ellenállóvá. Mert aki mesét hallgat és olvas, az megcáfolhatatlanul tudja, hogy a legkisebb királyfi végül mindig szerencsével jár. Akkor is, ha napközben az óvodában nem tudja bekötni a cipőfűzőjét, vagy ha az iskolában csúfolják a társai. És igen: a megpróbáltatásokon túl előbb-utóbb felnőttként is minden jóra fordul.

A Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat egyik legújabb vállalása is ide, egészen pontosan „Bács-Kiskun édes Meseföldjére” kalauzolja az olvasót. Császár Levente mesemíves a népmesék nyelvezetén hozza közel a mai gyerekekhez és felnőttekhez az itt élő előző nemzedékek hit- és hiedelemvilágát az azon átsugárzó, örök érvényű emberi tanulságokkal. Az alaptörténetek szájról szájra, apáról fiúra öröklődtek évszázadokon át a megye városaiban, falvaiban, mígnem most – egy átfogó gyűjtőmunka eredményeként – papírra kerültek. Bárki megismerheti ezentúl Tóbiás, a híros kecske esetét a barackcefrével, a Sugovica nevének vagy Csengőd megalapításának igaz történetét, ahogyan a félegyházi vándorló tempom történetét is. Bács-Kiskun édes Meseföldje így tárja szélesre kapuját az új és kíváncsi felfedezők előtt.

Aligha kell meggyőzni bárkit is a mese, a mesélés fontosságáról. Lázár Ervin író – többek között a Négyszögletű Kerek Erdő és a Hétfejű Tündér szerzője – szerint például a gyermek és a neki mesélő szülő között olyan kapcsolat teremődik, amely nélkül nem érdemes élni. Vekerdy Tamás gyermekpszichológus azt vallotta, hogy „a mese a felnőtt egészséges ember számára is a lelki higiénia része. Mióta világ a világ, az emberek mesélnek egymásnak történeteket. Gondoljunk az ősemberre a tűz körül, az istenek, a szellemek, a vadászatok történeteire – vagy éppen a pletykára, mert ez is történetmondás. A felnőttek azért mondanak történeteket, hogy megismerjék a világot, hogy milyen az élet, és hogy mérni tudják magukat a hallottakhoz. Erről szóltak az eposzok, a mitológiák, a regények, a drámák. Egy felnőtt, ha egészségesen él, igényli a történetek hallgatását, befogadását. Filmeket néz, igaz, gyakran primitíveket, de a lényeg, hogy történeteket lát és hall.”

Egy szó, mint száz: Bács-Kiskun édes Meseföldje nem csak történetekkel üzen nekünk. Beszél az élet folytonosságáról, az ősök tiszteletéről. Arról, hogy a hagyományok láthatatlan szeretetszálak, amelyek összekötnek az előző nemzedékekkel, és emberöltők megélt tanulságait örökítik tovább. A szülőhely pedig nem egy falu, egy város, egy utca vagy egy ház. A szülőhely a kezdet, a gyökér, a minden más földivel közös sors. Megtanuljuk azt is, hogy a mese – ha nem pattogó tűz mellett, a fonóban vagy kukoricafosztás közben érkezik is meg új őrzőjéhez – emberi utunk hűségese kísérője.

A Bács-Kiskun megyei történetek a hozzájuk méltó külsővel és belbecscsel kerülnek a nagyra becsült olvasóhoz.

Tóth Tímea

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A híros kecske

– Tóbiás, Tóbiás! Merre vagy? Csak nem az ördög vitt el?

Bács apó dörmögő hangja betöltötte a tanya hátsó udvarát. Amilyen hatalmas ember volt az öreg, a hangja is oly erőteljesen zengett. Egykor szőkésbarna haja már megkopott, szeme viszont még mindig oly kéken ragyogott, mint az ég a feje felett. Az idős pásztor egész életében kecskéket legeltetett, öregségére azonban csak egy állata maradt – Tóbiás. Bács apó nem vallotta volna be semmi pénzért, de ez a huncut kecske sokkal jobban a szívéhez nőtt, mint akármelyik másik, pedig volt neki bőven élete során.

Fütytyögetett néhányat, hisz' a kecskéje a füttyszót éppúgy értette, mint egy kutya, és a hívásra mindig előjött.

– Tóbiás, te, híros, tán megszöktél?

Bács apó a ház mögé került. A nádtetes épületet kajszibarackos vette körül, itt termett az öreg legkedvesebb gyümölcse. Frissen is nagyon szerette, de volt még valami, amit legalább annyira kedvelt, a kajszibarackból főzött pálinkát. A szomszédok is a csodájára jártak az itókának.

Az apó végre meglátta a kecskét, és pislogott egy nagyot.

– Ilyet még az öregapám se pipált... – törtek fel belőle a szavak.

Tóbiás a kert végében ült. Igen, ült, méghozzá a két hátsó lábán. Bács apó legkedvesebb állata úgy ült a kerítés tövében, mint egy kutya. A nyelve is kilógott.

S ha ez nem lett volna még elég, Tóbiás meg is szólalt. Igaz, csak halkán, de tisztán lehetett hallani:

– Beee..., beee.

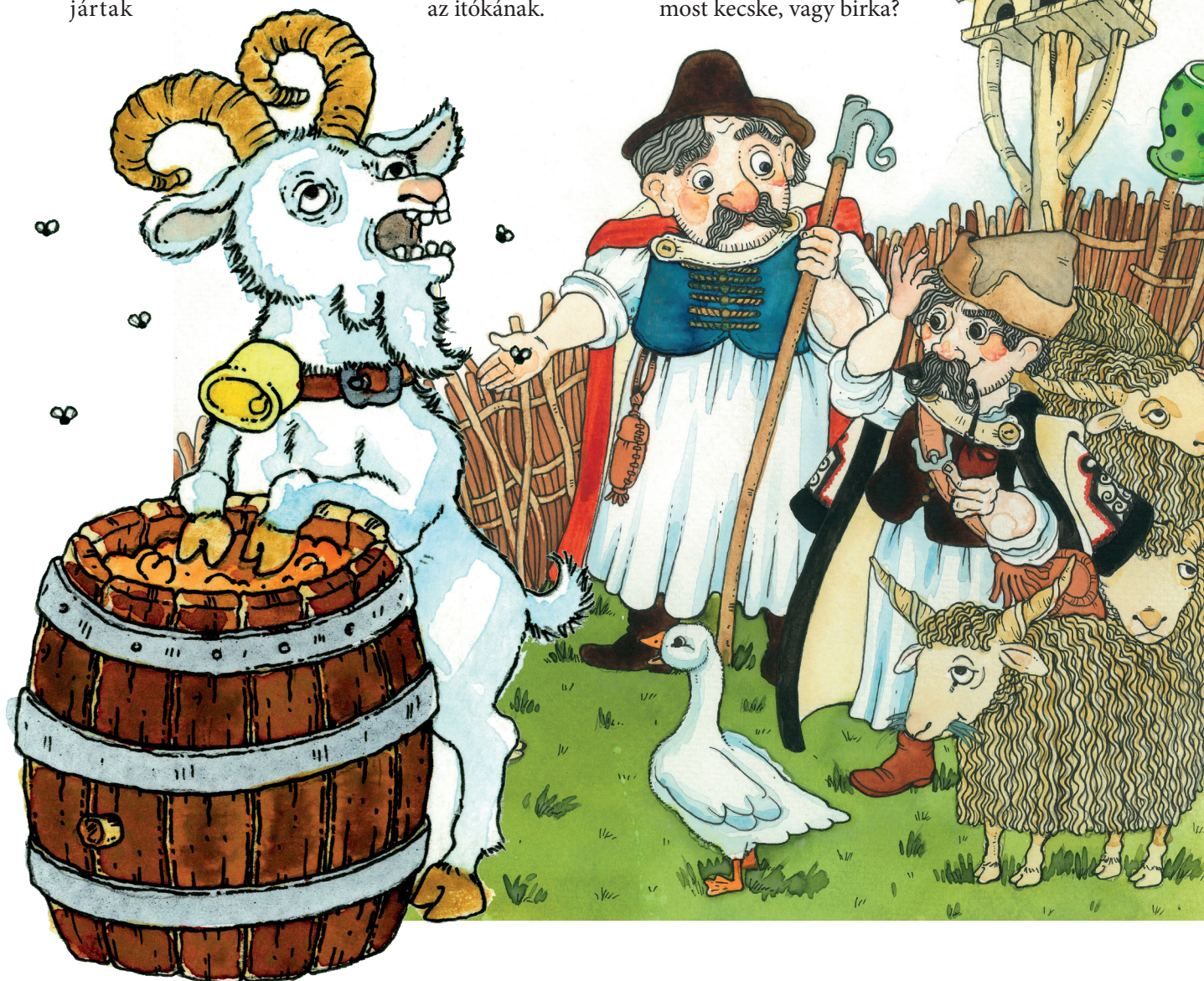
Az öreg hátratolta sikkáját:

– Még ilyet! – s hegyezte a fülét, hátha csak rosszul hallotta.

De nem, Tóbiás még egyszer hallatta hangját:

– Beee...

– Uramtyám, ne hagyj el! Ez béget – sutogta az öreg. – Akkor most kecske, vagy birka?

Választ sem várt, sarkon fordult, s indult segítségért. A szomszédban gyerekkori jó barátja lakott, Kun pajti. Éppen az ellentéte volt Bács apónak: alacsony, szikár, barna bőrű, szeme ferde vágású, tüzesen csillogó.

– Szomszéd, szomszéd, gyere, segíts, nagy a baj!

– Na, mi az, te, nagy melák? – kérdezte Kun pajti, aki épp a juhait nyírta. Hunyorgó szemmel nézett fel az izgatott szomszédra.

– A birkáid megbolondították Tóbiást. Ott ül a kerítés tövében, és... és béget.

No, erre már Kun pajtinak is megnyúlt az ábrázata:

– Az nem lehet!

– De bizony! Gyere, győződj meg róla magad is!

Ment a két öreg, a félig nyírt birkák bambán bámultak utánuk.

– Az áldóját, igazat szólótál – vakarta meg a hegyes sipka alatt fejét Kun pajti, miután megpillantotta a kecskét, aki bánatos bégetéssel köszöntötte őket.

– Megbolondult...

– Az eszét vesztette...

Aztán Kun pajti tekintete a kajszifa alatt álló hordóra tévedt. A jókora, nyitott faedény tele volt cefrével, erjedt baracklével. Pezsgett a cefre, csaknem szétvetette a hordó oldalát.

Kun pajti keskeny szemében huncut szikra gyúlt:

– Hej, komám, tudod mi a te Tóbiásod baja?

– Mi?

– Ez rájárt a cefrés hordóra, és pityókás lett.

– A mindenit... – nézett nagyot Bács apó. – Igazad lehet, pajtikám.

Úgy történt valóban, ahogy a szomszéd mondta. Tóbiás addig-addig szaglászott a kajszifák körül, amíg két mellső lábával felágaskodott a hordó peremére, s megkóstolta a pezsgő cefrét.

„Hm, ez nem is rossz” – mondta volna, ha tud beszélni. De így csak mekegett egyet, majd nagy kortyokban nyelte az innivalót. Aztán gondolt egyet és beleült a hordóba.

A nyelve egyre lassabban pergett, végül össze is akadt, s már nem mekegett, hanem bégetett.

Hát így esett, hogy Bács apó barackpálinkájától Tóbiás csak bégetni tudott bamba birka módjára. Másnap szegény kecskének nemcsak a hangja, hanem a szeme is olyan lett, mint Kun pajti birkáié. Bambán nézett a világba, s legelni sem nagyon akart.

A kajszit már régen leérett, de Tóbiás még gyakran a két hátsó lábára áll a fa alatt, s vágyakozva szimatol, hát-ha megérzi a barack illatát...

Tüskös

Még Mária Terézia császárnő idején történt, hogy nagy eseményre készült Majsa: magát a váci püspököt várták. A plébános úr a közelgő ünnepet már hetek óta hirdette a vasárnapi mise után. Dörgő hangon hívta fel a hívek figyelmét arra, hogy a nagy hatalmasságú urat méltón fogadják.

A tanítót bírta meg azzal, hogy az emberek idejében felsorakozzanak a köszöntésre a nagy napon, nehogy aztán egymagában ácsorogjon a sekrestye előtt a neves vendég. Mit szólna, ha egy árva lélek sem fogadná?

Vakarta a fejét a tanító, de semmi okos nem jutott az eszébe. Aztán a Jóisten csak megsegítette, s egyik éjjel megálmodta a megoldást! Reggel sietett a gyerekekhez, hogy elmagyarázza, hogyan kell majd csatárláncba állniuk, hogy szájról szájra továbbadják a vendég érkezésének híreit.

Az emberek egész héten buzgón készülődtek. Feldíszítették a házukat, sokan le is meszelték, lássa a püspök úr, tisztességes népek élnek errefelé. A kerítésekre virágfüzérket aggattak, s a nevezetes nap reggelén ünneplős gúnyjukat öltötték magukra. A férfiak hegyesre pödört bajusszal, csoport-

tosan áldogáltak, s titkon elővették a pálinkás butykost. Az asszonyok házról házra jártak, izgatottan trécseltek.

A gyerekek csatárláncba álltak. A tanító a legidősebbeket állította előre, a falu határába, a sor legvégére pedig a legkisebbeket. Ők szólnak majd a harangozónak, hogy időben húzza meg a harangkötelet.

A nagyobb fiúk fürkészve lesték a messzeséget, mikor porzik fel az út a hintó nyomán. A nap erősen tűzött, emiatt egy idő után beálltak az utat szegélyező eperfák árnyékába. Kis idő múlva le is csücsültek a földre.

Nagy Jancsi egy idő után elunta a tétlen ücsörgést, felmászott az eperfára madártojást csenni. A többiek is találtak maguknak elfoglaltságot: ki sóskát gyűjtött az árokparton, ki meg hangyabolyt keresett a réten.

Egyszer csak az eperfa tetejéről felkiáltott Nagy Jancsi:

– Oda nézzetek, egy tüskös!

S valóban, egy sündisznó ballagott át az úton. A többi gyerek is lelkesen kiabálni kezdett:

– Ott a tüskös! Ott a tüskös!

Akik távolabb álltak, azt hitték, a püspök úr érkezik, mert úgy hallották: „Itt a püspök! Itt a püspök!” Rögtön tovább is adták, szájról szájra.

Futó-
tűzként terjedt

a hír. Végül a harangozó is meghallotta, s indult nyomban, hogy meghúzza a harangot. Csengett-bongott a majsai nagyharang, vidáman adta a falu népének tudtára:

„Készülődjetek, mindjárt megérkezik a nagy tiszteletű püspök úr!”

Mintha csak maga a Jóisten intézte volna, ebben a pillanatban felporzott az út, és megjelent a díszes hintó a nevezetes vendéggel. Amikor kilépett a hintóból, már ott tolongott az egész falu a templom körül.

„Rendes népek ezek” – gondolta magában a püspök, s elégedett ábrázattal indult az oltár felé, hogy megtartsa a szentmisét.

Kiskunmajsán ekkor húzták meg a nagyharangot először és minden valószínűség szerint utoljára egy sündisznó tiszteletére. Noha a tüskös már régen odébb állt új kalandokat keresni, Majsán azóta is nagy tiszteletben áll, s a gyerekek még mindig lesik, hátha újra felbukkan...

Kőkecske

Lajosmizse

Mohács után nem lehetett megállítani a törököt, jöttek, mint a sáskák. Elfoglalták legszebb várainkat, elvitték kincseinket, az embereket rabigába hajtották. A fiúgyerekekből janicsárt neveltek, félelmetes harcosokat. Mizse is kihalt. Lakóit elhurcolták, a szerencsésebbek elmenekültek vagy elbujdostak. Az elhagyott templom pusztulásnak indult.

A környéken is janicsárok ütötték fel tanyájukat. A katonák között volt egy dervis, aki fél szemére vak volt. A pogány szerzetes világtalan szemét vörös kendővel takarta el. Naponta háromszor leterített szőnyegén Allahhoz imádkozott. Önsanyargató életet élt, és értett a mágiához, a csodatevéshez is.

Nagyon szerette a kecsketejet, ez volt az egyik fő eleége. Kecskét azonban, nagy bánatára, nem talált a környéken. A parasztok a jószágot elhajtották a mocsarakba, lápokba, ahová elbujdokoltak a pogány elől. Nem csoda hát, hogy felcsillant a dervis fél szeme, mikor mekegést hallott a templom mögül. Nosza, több se kellett: óvatosan odalopózott, és fél szemével kilesett a fal mögül. És valóban egy kecske rágta a bozótot. Szép lassan megközeleltette, de az állat észrevette, és megugrott. A dervis megutána. Amikor egy kis kergetőzés után beérte a kecskét, ráugrott, és megmarkolta a szarvát. Vakki szemével ekkor látta csak, hogy bakkecske! Na, ebből ugyan nem fejszemmit! Úgy megmérgezte rá, hogy megátkozta. Szerencsétlen kecske azon nyomban kővé vált.

Miután a dervis bosszankodva visszatért a táborhelyre, a janicsárok éppen azon tanakodtak, hogy a rengeteg rablott kincset hová rejtse el, nehogy a környéken kóborló magyar vitézek rábukkanjanak.

– Csak bízzatok rám – szölt a dervis –, tudok egy biztos helyet.

A katonák odaadták neki a kincseket: ezüsttallérokat, aranyat, ékszeret, misekelyhet. A dervis odavitte mindet a kővé vált kecskéhez. Elkezdett körülötte táncolni, közben varázsszavakat mormolt. A kőkecske szétnyílt. A dervis belerakta a kincseket, majd ismét elvégezte a rituálét, s a kecske újra egyben állt a helyén. Aztán odalépett, kezét a szarvára tette, szemét lehunyta, és még néhány varázsigét mormolt. Így „lakatolta le a kincses ládát”, s bizony, aki fel akarta nyitni, mindkét szarvát egyszerre egy irányba kellett volna megcsavarnia.

Sok víz lefolyt a Dunán, a pogányok is eltakarodtak nagy sokára az országból, elröppent százötven esztendő! A kőkecske azonban nem mozdult a templom tövéből. A népeknek eleinte bökte a szemét, hogy került oda ez a furcsa szobor, s próbálták megmozdítani, széttörni. Sikertelenül. Makacsul ellenállt csákánynak, kalapácsnak, fej-

szé-
M i n t h a
volna a
N y o m -
s z e m é t,
szakállát és a
bálták teker-
vát jobbra-balra,
Jól védte a derv-
idő után felhagy-
kozással, és már
érdekelte.

Abban az
t a t e m p l o m t ó l
lakott a Peti
cigány. Járt a
falvakat, ta-
törött cseré-
összedrótta.
kis pénzhez jutott,
az utolsó garasig a legkö-

Egyik este is ott járta mezítlábasan a kocsma döngölt padlóján, a sógora húzta a nótáját.

– Mit ugrálsz itt, mint egy bakkecske?! – szölt rá az egyik tanyasi, mire Peti jól megmérgekedett.

– Én, bakkecske?! – méltatlankodott, és kitámolygott a kocsmáján. Úgy hajították utána a kalapját. – A róka-táncra azt mondani, hogy bakkecske-ugrabugra?! – füstölgött, miközben lyukas kalapját a fejébe húzta. Majd leszakadt a karimája.

A mérge hamar elpárolgott, s énekelve indult hazafelé. A templom előtt tekintete a kőkecskére vetődött, és megint bedühödött. Mintha még a kő bakkecske is őt csúfolná! Borgőzősen nekiesett, ütötte-vágta, ahol csak érte, bele is rúgott, majdnem eltört a mezítelen lábfeje.

nek.
odanőtt
földhöz.
koddták a
huzigálták a
farkát, pró-
getni a szar-
de hasztalan.
ismágia. Egy
tak a próbál-
senkit nem

időben Pus-
nem messze
nevű drótos
a környékbeli
nyákat, és a
pedényeket
Ha valami
hamar elverte
zelebbi ivóban.

Fél lábon ugrálva átkozta a tanyasiakat meg a kőkecskét is:

– Hogy a devla gyűjjön rátok! – füstölgött.

Ekkor egy pillanatra elvesztette egyensúlyát, és belekapaszkodott a kecske mindkét szarvába. S láss csodát, a kőkecske azonmód szétnyílt. Peti lába előtt hevert a törökök összes kincse. Először az hitte, csak a szeme káprázik. Talán tényleg túl sokat ivott... De aztán a látomás makacsul tartotta magát, s ahogy tapogatta a kincseket, azok nem foszlottak köddé a keze között. Levette az ingét, és amennyit csak tudott, beledobált, miközben folyton körbenézett, nehogy meglepje valaki. Kettőt fordult, mire mindet hazacipelte. Hajnal előtt még egyszer visszatért, és úgy összedrótózta a kecskét, hogy messziről meg nem mondta volna senki, hogy bármi történt vele.

Peti másnap felkerekedett, és többé nem tért vissza. Beszélték ugyan, hogy cifra ruhában új kalappal a fején, díszes fogatot hajtott a kecskeméti hetivásárban, de erre csak legyintettek a népek: persze, pont a Peti, akinek a kalapján annyi lyuk van, mint a tész-

taszúrón.

A kőkecske továbbra is ott állt a templom

tövében, és a népeket ezután sem érdekelte. Azonban egy reggel díszes hintó állt meg a templom előtt. Fekete cilinderes nagyurak érkeztek, idegen nyelven beszéltek. Oda csődült az egész pusztai népség, s tátott szájjal bámulták a magas kalapokat, amelyek olyanok voltak, mint a halasi téglagyár kéménye. Csak épp nem füstölögtek. Az urak nagy körülményesen vizsgálgatták a kőkecskét. Tudós professzorok voltak, egyikük a szufi dervisek csodatévő szokásainak a doktora. Bizonyítani akarta, hogy lehet mágiával szétnyitni a kőkecskét. Elővett a táskájából egy vastag könyvet, mely mindenféle ákombákkal volt teleírva. Néhány percig elmélyülten tanulmányozta, majd odalépett a kecske elé. Megfogta a kőszarvakat, erősen koncentrált, majd nagy gondosan tekert rajtuk egyet. Akik közelebb álltak, láthatták, hogy a kőkecske háta egy icipicit megmozdult. Vakarta fejét a tudósember, nem érette, miért nem nyílik szét a kecske. Feltette a monokliját, s ahogy jobban megnézte, látta, hogy a gerince mentén ujjnyira kettévált. Közelebb hajolt, és akkor meglátta!

– Ez össze van drótozva! – kiáltott saját nyelvén.

Nemcsak a feje volt tele tudománnyal, de a keze is ügyesen járt. Egykettőre kiakasztotta a drótot, s a kecske végre szétnyílt.

A népek először felhördültek, majd hangos kacagásban törtek ki. A kőkecske belsejéből ugyanis nem kincs gurult elő, csak a Peti cigány lyukas kalapja.

MIÉRT FONTOS A MESE?

Legendás és mesés Bács-Kiskun

„Ha azt akarjuk, hogy a gyerekünk intelligens legyen, olvassunk neki sok tündérmesét. Ha azt akarjuk, hogy még intelligensebb legyen, olvassunk neki még több tündérmesét.”
(A. Einstein)

Mesekönyvünk alkotóinak mit jelentenek a mesék?

Császár Levente író, aki már nem először ír településekről történeteket. Baranya megye után most itt nálunk gyűjtött „egy vesszőkosárra valót, a szülőföld édes-fanyar történeteiből.”

Bruno Bettelheim, a világ egyik legismertebb gyermekpszichológusa szerint elsődlegesen a népmesék azok, amelyek változatos formában pontosan azt a mondanivalót közvetítik a gyermekeknek, hogy az életben a súlyos nehézségeket nem lehet elkerülni, hanem meg kell küzdeni velük, és ez a harc elválaszthatatlanul hozzátartozik az emberi léthez. S ha az ember nem hátrál meg, hanem kitartóan szembeszáll a váratlan és gyakran igazságtalan megpróbáltatásokkal, túljuthat minden akadályon, és végül győztesen kerül ki a harcból.

Hajagos Csaba, a Katona József Múzeum Történeti-Néprajzi osztály osztályvezetője, aki szakértőként segítette az író munkát, hogy a mese és valóság egymásra találjon.

A mese fontossága és kiemelt feladata a mai magyar ifjúság nevelésében. Napjainkban egyre nagyobb hangsúly helyeződik a gyermek, az ifjúság identitásközpontú nevelésére, amelynek egyik legősibb eszköze a népmese, amely a 21. század kihívásaival szemben is kapaszkodókat jelenthet. A népmese a 17-18. század óta bizonyos magatartásformákat, problematikus helyzetekben megoldást is kínál a fiatalság számára, egy adott közösség viselkedés-, és alkalmazkodási kultúrájának elsajátításához jelent élményközpontú ismeretanyagot, amely a gyermek számára kötődést biztosít, a mikro- és makro környezet ismeretét és kiemelt tiszteletét eredményezi.

Borbás Zoltán grafikus, évtizedek óta kelti életre a mesék szereplőit, rendszeres alkotótársa írónknak.

Miért fontos nekem a mese napjainkban? Egy olyan tapasztalat gyűjtemény, amely mindannyiunkat felváltva: archaikus erejű jelképei által a tudatalattinkat megszólítva útravalóval lát el a felnőtté válás és az élet különböző kihívásainak beteljesítésében, megélésében. Tükör, amelyben elmerülhetünk, oldja a feszültséget, pozitív mintákat közvetít, hogyan lehet EMBERKÉNT élni és rövid időre kiragad a napi rutinból. Ha mindez nem lenne elég, akkor egyszerűen csak mert jó! Mind a hallgatónak mind pedig a mesélőnek.

Együtt játszani jó!

Egyre többen fedezik fel ismét a társasjátékok világát. Sok család és baráti társaság szórakozik órákon át egy jó játék felett. Nekik kedvez a most megjelenő két egyedülálló megyei társasjáték, mellyel garantált az izgalom és nevetés, miközben alaposabban megismerhetik a megyei mesekönyv meséit és szereplőit. Másrészt jól esik majd elmerülni a finoman kidolgozott rajzok és apró részletek mesebeli világában.

A társasjátékokat a Pontus Egyesület tervezte. A Merre jársz Tóbiás? a fiatalabb korosztály számára készült és már óvodás kortól játszható. Ebben a

játékban a MeseFöld című mesekönyv szereplői jelennek meg a kártyákon. Érdekesége, hogy a játékosok csak akkor nyerhetnek, ha együttműködnek, közös stratégiát kell megbeszélniük, Tóbiást így tudják közösen hazavezetni.

A Boróka című társasjátékot 12 éves kortól ajánljuk, célja Bács-Kiskun megye természeti kincseinek megismerése, valamint a környezettudatos magatartás erősítése. A játékosok feladata Bács-Kiskun megye egy-egy természetvédelmi területének megőrzése, fejlesztése. A játék során kalandozni lehet a Bács-Kiskun megyeiek számára

ismerős tájakon, mint például Bugacon, a Péteri-, a Szelidi- és a Kolon-tavon, az Alpári-réten vagy a Töserdőben.

Az ismeretterjesztő játék célja a közös játékelmény mellett az is, hogy keressék fel ezeket a helyeket családjukkal, barátaikkal és tapasztalják meg az alföldi táj szépségeit.

